

Nová výstava v Západočeské galerii – Od práce k zábavě. Podoby volného času v umění XIX. století. Západočeská galerie v Plzni, Pražská 13, 28. 2. 2020 – 10. 5. 2020 (s očekávaným prodloužením do podzimu 2020). Hlavní autor Roman Prahel, kurátor Petr Jindra.

Originální výstavní nápad a úspěšná realizace je výsledkem týmové spolupráce uměleckých historiků i galerijních pracovníků obou zúčastněných a pořádajících institucí, Ústavu dějin umění Akademie věd České republiky a Západočeské galerie v Plzni. Již tradičně bývá tato plzeňská výstava, vždy první v kalendářním roce, navázána na každoroční mezioborové sympozium, konané v rámci festivalu Smetanovská Plzeň, již jubilejního dvacátého. Je tomu tak i letos, a tak její zaměření koresponduje s hlavním tématem konference, tj. fenoménem narůstání volného času v různých vrstvách populace během „dlouhého století“ od napoleonských válek přes éru industrializace a liberalizace až po první světovou válku. Autorům se podařilo sestavit reprezentativní kolekci výtvarných artefaktů, odrážejících tento tematicky rozsáhlý okruh především v dílech českých malířů. Ale vystavený soubor netvoří jen plátna známých mistrů štětce, jakými byli Josef a Quido Mánesové, Bedřich Havránek, Karel Purkyně, Václav Brožík, Antonín Chitussi, Alfons Mucha, Josef Navrátil, Jan Preisler či Luděk Marold (většinou se navíc jedná o méně „okoukaná“ plátna). Devět desítek vystavených exponátů tvoří vedle olejomalb také kresby a grafika i fotografie. Na výstavě se (bohužel stále utajeným) bohatstvím svých depozitářů mohla pochlubit nejen Západočeská galerie, ale návštěvníkovi jsou tu prezentována i další vesměs méně známá díla, a to jak z Národní galerie, tak z dalších českých a moravských oblastních galerií. V bývalém Tyršově muzeu tělesné výchovy a sportu se podařilo „objevit“ a prvně zde veřejnosti představit i keramické humoristické sochy a sportovní trofeje. Ocenit je třeba i úspěšnou snahu organizátorů získat na plzeňskou výstavu i množství děl z jinak nepřístupných soukromých sbírek.

Respekt si zaslouží i prostorové uspořádání ve stíněném přizemí hlavní galerijní budovy v Pražské ulici č. p. 13. Do omezeného prostoru se přesto podařilo přehledně a vkusně vměstnat všech devět částí, spjatých s hlavními tématy. Zhruba devadesátka artefaktů a exponátů je rozčleněna do devíti tematických souborů, představujících a připomínajících hlavní okruhy ikonografie spjaté s volným časem: I. Návštěva lázní, výlet a procházka / II. Zasnění, odpočinek, zahálka a nuda / III. Svět dětství a mateřství / IV. „Živé obrazy“ a inscenovaná figurální fotografie / V. Svátky, slavnosti a zábavy / VI. Optická hříčka, desková hra a zábavní časopis / VII. Erotika krotká či nezřízená? / VIII. Hospoda, vinárna a kavárna / IX. Sportování: od péče o tělo k soutěži v pohybu.

Celkově výstava díky své obsahové pestrosti a „výmluvnosti“ exponátů vystihla zdánlivě pohodovou atmosféru české společnosti 19. století (a to navzdory sociální i politicky spíše nepříznivé realitě). Tehdejší „snění“ a „hledání lidského štěstí“ ostatně dobře koresponduje s pocity našich předků, anonymně zachycených na starých obrázcích, kresbách a zažloutlých fotografiích. Jistě se jedná o fenomén celoevropský, ale zároveň i bytostně český. Autoři výstavy zdůrazňují, že do zábavy patřily také svátky, slavnosti a zábavy, deskové hry, časopisy, setkávání lidí v hospodách, kavárnách či vinárnách a rovněž erotika. Nové formy trávení volného času se radikálně měnily, místo uměleckých salonů a uhlazeného muzicírování nastupují výlety a procházky do přírody, pivní společnosti, společensky pojaté sportování. Mnohý současný návštěvník tak může při prohlídce výstavy pocítit i jistou sentimentální touhu po starých, „šťastných“ dobách netušících nic o katastrofách 20. století ani o globalizačních hrozbách našeho věku (možná je v tom i kouzlo nechtěného, z hlediska autorů prvkem nezamýšleného „cimrmanovské“ nostalgie).

Jan Kumpera